

Staatsgezinden versus Oranjegezinden

Het jaar 1672 luidde het einde in van de Gouden Eeuw. In de Republiek leidde dit ertoe dat de al lang aanwezige wrijving tussen de staatsgezinden en Oranjegezinden tot uitbarsting kwam. Johan de Witt moest als raadpensionaris, de belangrijkste staatsman op dat moment, plaatsmaken voor stadhouder Willem III. Leerlingen verplaatsen zich in een staatsgezinde en Oranjegezinde en geven aan hoe zij op specifieke gebeurtenissen vanaf 1648 zouden hebben gereageerd.

Owen Lammertink is docent geschiedenis en beheerder van de website geschiedenisdidactiek.nl.

Wat?

Leerlingen krijgen in de werkvorm 'levenslijn' een bepaalde historische rol: ze moeten zich inleven in een historisch personage, in dit geval een staats- of een Oranjegezinde. De leerlingen krijgen een reeks van jaartallen met bijbehorende gebeurtenissen. Ze moeten aangeven en beargumenteren wat de historische personages van die gebeurtenissen vinden. Dit doen ze door op een tijdbalk in de vorm van een assenstelsel voor beide personages (dus met twee kleuren) een waardering aan die gebeurtenis te geven. Ze plaatsen hiervoor twee markeringen per jaartal in het assenstelsel. Uiteindelijk verbinden de leerlingen alle markeringen voor beide historische personages en zo ontstaan er twee levenslijnen.

Waarom?

De werkvorm is geschikt om de laatste jaren van de historische context 'Steden en burgers in de Lage Landen, 1050-1700' (vwo) te verduidelijken.

Voor wie?

Leerlingen uit vwo 6.

Wanneer?

De tweede helft van de zeventiende eeuw, met nadruk op het laatste deel van de historische context 'Steden en burgers in de Lage Landen, 1050-1700'.

Hoe lang?

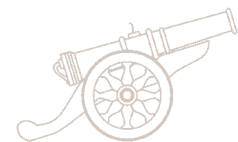
Een vol lesuur van 50-60 minuten, inclusief nabespreken.

Hoe werkt het?

In de klas is er aandacht geweest voor de zeventiende eeuw en daarmee de laatste deelvraag van de historische context 'Steden en burgers in de Lage Landen, 1050-1700'. Daar waar het gedurende de eerste helft van de zeventiende eeuw economisch steeds beter ging in de Republiek, zien we dat het na het sluiten van de Vrede van Münster (1648) economisch geleidelijk aan steeds minder

ging. Engeland en Frankrijk voerden een mercantilistisch beleid en steeds meer regenten investeerden in de handel in de Republiek. Tegelijkertijd bestond er in de Republiek een tweedeling tussen de zogeheten staatsgezinden en Oranjegezinden. De staatsgezinden, veelal regenten, stonden achter raadpensionaris Johan de Witt. De Witt was uit op vrede, wat de handel van vooral het gewest Holland zou bevorderen. Bovendien wilden de staatsgezinden geen stadhouder en legden ze de nadruk op de soevereiniteit van de Gewestelijke Staten. De Oranjegezinden daarentegen, waarvan de aanhang bestond uit edelen, ambachtslieden en het volk, wilden een stadhouder uit het huis van Oranje. Volgens hen moest de macht bij de Staten-Generaal liggen. Nadat Frankrijk, Engeland en enkele Duitse bisdommen in 1672 de Republiek over land en water aanvielen, ontpopte de wrijving tussen beide groepen zich tot een vijandige strijd. Volgens de Oranjegezinden was De Witt namelijk verantwoordelijk voor de teloorgang van de Republiek.

Met deze kennis bestuderen de leerlingen de in de opdracht beschreven zeventien gebeurtenissen. De gebeurtenissen laten allemaal op een eigen manier de situatie in de Republiek zien. Bij ieder gebeurtenis moet een leerling zich inleven en zichzelf afvragen: hoe zou een Oranjegezinde hierop reageren? En een staatsgezinde? Laat de leerlingen de werkvorm in tweetallen uitvoeren. Leerlingen moeten worden aangemoedigd om keuzes goed te beargumenteren: Waarom reageerde een Oranjegezinde blij op deze gebeurtenis? Waarom stelde een staatsgezinde dit niet op prijs? Leerlingen plaatsen dus per gebeurtenis twee markeringen bij een jaartal: oranje voor de Oranjegezinden en blauw voor de staatsgezinden. Het is aan te raden om de eerste twee gebeurtenissen samen te doen, zodat leerlingen begrijpen hoe de werkvorm in elkaar steekt. Laat de leerlingen vervolgens de overige gebeurtenissen in tweetallen zelf doen. Als alle zeventien gebeurtenissen in het assenstelsel voorzien zijn van twee markeringen,

kunnen de markeringen van dezelfde kleur (alle oranje markeringen en blauwe markeringen) met elkaar worden verbonden. Op die manier ontstaan er twee levenslijnen: één voor een Oranjegezinde en één voor een staatsgezinde.

Nadat de leerlingen de levenslijnen hebben getekend, beantwoorden ze individueel een aantal vragen. Hiermee worden ze gedwongen nogmaals naar hun levenslijnen te kijken en hun argumentaties op papier te verwoorden. Daarna is het aan de docent om de opdracht samen met de klas te bespreken. Bij een levenslijn zijn er niet per se hapklare juiste antwoorden: een leerling kan een gebeurtenis met +5 of +3 classificeren en dat kan beide goed zijn. Heeft een leerling de Oranjegezinde of staatsgezinde negatief op een gebeurtenis laten reageren, terwijl jij als docent dat juist als positief hebt aangemerkt, is dat natuurlijk een mooi startpunt voor een klassengesprek. Het is niet aan te raden om alle zeventien gebeurtenissen na te lopen: laat de leerlingen er drie of vier uitkiezen. Bij welke gebeurtenissen vonden zij het lastig om zich in te leven? Vervolgens kunnen de vragen worden besproken.

Wat levert het op?

Activerende didactiek in het algemeen draagt bij aan het stimuleren van het denken van leerlingen. Stofinhoud krijgt daardoor standaard meer betekenis, omdat de werkvormen een onderzoekende houding van leerlingen vragen. Daarbij krijgen

leerlingen instrumenten in handen om hun denkvaardigheden te verbeteren. Bovendien worden de werkvormen door leerlingen vaak als uitdagend en leuk ervaren, waardoor ze enthousiaster met de stofinhoud aan de slag gaan. Hierdoor is het leerresultaat over het algemeen hoger, want leerlingen voelen zich immers uitgedaagd.

Naast dat deze werkvorm leerlingen inhoudelijk helpt bij het beter begrijpen van de historische context 'Steden en burgers in de Lage Landen, 1050-1700', stelt de levenslijn leerlingen ook in staat betekenis te geven aan historische gebeurtenissen en abstracte jaartallen, informatie samen te brengen en causaliteit te ontdekken, gebeurtenissen vanuit verschillende gezichtspunten te interpreteren, standpunten te beargumenteren en meningen en argumenten van anderen te wegen in relatie tot eigen opvattingen en kennis. ■

Op vgnkleio.nl vindt u de volledige werkvorm.

Moord op de gebroeders De Witt, door Pieter Frits, zeventiende eeuw. Collectie Haags Historisch Museum.

Verder lezen

Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer 2005).

Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen 2000).

Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken:*

Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs (Boxmeer 2004).